

REFLEXIONS ENTORN DEL SISTEMA ELECTORAL DEL PARLAMENT DE CATALUNYA: EFECTES, PROPOSTES I LÍMITS

Jaume Magre Ferran

SUMARI: 1. El sistema electoral català: variables i efectes. 1.1. La circumscripció: magnitud i sobrerrepresentació. 1.2. La distribució territorial de les preferències electorals. – 2. Les noves propostes de sistema electoral. 2.1. Els elements constitutius de les noves propostes de sistema electoral. a) Els invariables 135 escons. b) La fórmula d'atribució d'escons i la barrera mínima. c) La circumscripció electoral. 2.2. Els efectes de les propostes de nou sistema electoral. a) La proporcionalitat i la igualtat de vot de les propostes de nou sistema electoral. b) Escons i vots. c) La representació del territori. – 3. Els límits d'una nova proposta de sistema electoral. – Bibliografia citada. – *Resumen-Abstract.*

Com si es tractés d'un dels moments amarats d'un sentit especial dels quals parla Stefan Zweig, les eleccions al Parlament de Catalunya de novembre de 2003 han afavorit les condicions perquè el canvi de sistema electoral sigui possible. En primer lloc, les regles electorals han entrat en un procés de reconsideració pel seu rendiment en les dues darreres convocatòries electorals, en les quals el partit polític amb un major nombre de vots populars no ha aconseguit el nombre més elevat d'escons a la cambra catalana. Com veurem més endavant, aquesta circumstància és una anomalia sense parió a la resta de països d'Europa occidental: dels països que han optat per un sistema d'atribució proporcional dels escons, en els darrers vint-i-cinc anys, en gairebé cap es reproduïx la distorsió que provoca l'utilitzat en les eleccions al Parlament de Catalunya. En segon lloc, tenint en compte que el canvi d'un sistema electoral és més probable a mesura que creix el nombre efectiu de partits (Colomer, 2004: 112), l'escenari polític que s'obre a partir de les eleccions de 1999 —i que es confirma de manera més contundent en les de l'any 2003— permet concloure que aquest és un moment propici per al canvi. En aquest sentit, l'índex de Taagapera i Shugart, que relaciona el nombre de partits i la seva força relativa, mostra que les darreres eleccions suposen el sostre de la sèrie tempo-

ral pel que fa a aquesta variable. I, en tercer lloc, malgrat que les lleis electorals no es modifiquen amb facilitat,—ja que correspon canviar-les als guanyadors sota el sistema electoral vigent (Cox, 2004: 37)—, les dues darreres convocatòries electorals han provocat uns resultats tan ajustats que les principals forces de l'escenari polític tenen incen- tius poderosos per proposar-ne un canvi.

A banda, doncs, de les raons de caràcter sociològic —els parà- metres de població definits en la disposició transitòria quarta de l'Es- tatut han patit variacions molt notables des d'aleshores—, simbòlic —Catalunya és l'única comunitat autònoma sense llei electoral pròpia— i democràtic, les condicions que s'han generat a partir de les darre- res convocatòries electorals són les òptimes per iniciar la reforma del sistema electoral. I, en canvi, els entrebancs per arribar a un acord en- tre les principals forces polítiques, semblen insalvables. L'article que presentem aborda, precisament, aquestes dificultats i intenta establir els límits del debat d'un futur sistema electoral per al Parlament de Catalunya.

Pel que fa a l'estructura de l'article, l'hem dividit en tres apar- tats. En el primer descrivim els efectes de la normativa vigent per a les eleccions autonòmiques per tal de fer-ne una diagnosi que permi- ti assenyalar, en la hipòtesi d'un nou sistema electoral, què caldria mantenir i què seria prudent corregir. En aquest context de canvi, les principals formacions polítiques catalanes han presentat fórmules alternatives de les quals esperen, lògicament, efectes diferents de l'actual regulació. És en el segon apartat que analitzem els diferents models de sistema electoral elaborats pels partits polítics. Concreta- ment, hem circumscrit l'anàlisi a les propostes de Convergència Demo- cràtica de Catalunya, el Partit dels Socialistes de Catalunya, Esquerra Republicana de Catalunya i Iniciativa per Catalunya-Verds. De tots ells —excepte en el cas de CDC— es tracta de les propostes de disposició transitòria relativa al sistema electoral que s'han presentat per incloure en el nou Estatut d'autonomia. En el cas de CDC, es tracta de la pro- posta que va presentar públicament el mes d'octubre de l'any 2003.¹ Finalment, en el darrer apartat, durem a terme una sèrie de reflexi- ons sobre el marc d'una nova proposta de sistema electoral.

1. Deixem de banda, doncs, l'ampli ventall de propostes que els partits han anat confeccionant al llarg dels darrers anys. Entre aquestes destaca l'elaborada per Unió Democràtica de Catalunya,

1. El sistema electoral català: variables i efectes

En l'article 31 de l'Estatut d'autonomia es recull la definició de les condicions democràtiques del sufragi i es reiteren les característiques genèriques del sistema electoral establertes per la Llei 5/1984 de 5 de març: fórmula de representació proporcional que assegurí, a més, l'adequada representació de totes les zones del territori de Catalunya. Aquests elements recollits en l'Estatut estan condicionats, com és conegut, per la previsió establerta en l'article 152.1 de la Constitució Espanyola.

A partir d'aquest contingut estatutari, i en no haver-se elaborat la llei electoral enunciada en l'article 31, el règim electoral de Catalunya es regeix, fins avui, pel contingut de la disposició transitòria quarta de l'Estatut d'autonomia. Aquesta disposició expressa amb claredat que es tracta d'una regulació vigent no només per a les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, com caldria suposar pel caràcter transitori de la norma, sinó que mantindrà la seva permanència fins que una llei no reguli el procediment per a les eleccions al Parlament (Marcet, 2002: 72).

A partir del marc normatiu estatutari, es poden analitzar els diversos elements que componen el règim electoral vigent a Catalunya. De manera global, el conjunt del sistema troba el suport en la legislació electoral espanyola, és a dir, en la Llei Orgànica de Règim Electoral General, que actua no solament com a norma supletòria en els termes de la seva disposició addicional primera sinó que, pel que fa a Catalunya, comprèn la major part d'elements que configuren el conjunt del seu particular règim electoral.

La disposició transitòria quarta de l'Estatut estableix, en el seu apartat segon, la utilització de la província com a circumscripció electoral per a les eleccions al Parlament de Catalunya. D'aquesta manera,

ara fa just deu anys. Malgrat que té l'interès de ser una de les primeres propostes sòlides de sistema electoral i una aposta —retocada, però decidida— pel sistema proporcional personalitzat que, al llarg dels anys noranta, va convertir-se en el model prioritari d'una bona part de les formacions polítiques catalanes, el moment en el qual es va elaborar la proposta, no permetia entreveure la possibilitat d'una nova organització territorial com la que actualment s'està duent a terme. L'estructura de les circumscripcions que UDC proposa, doncs, s'allunya en excés dels límits territorials que s'estan debatent i, per aquest motiu, hem decidit no incloure-la en l'anàlisi.

els electors de les quatre províncies catalanes elegeixen els 135 diputats: els de Barcelona n'elegeixen un cada 50.000 habitants, amb un màxim de 85 escons en joc, mentre que els de les províncies de Girona, Lleida i Tarragona escullen un mínim de sis diputats, més un altre per cada 40.000 habitants, i es fixen, en la disposició transitòria, 17 escons a Girona, 15 a Lleida i 18 a Tarragona.

De la mateixa manera que per al Congrés de Diputats, les llistes són tancades i bloquejades, i la fórmula electoral aplicada per atribuir els escons és el sistema d'Hondt, és a dir, una fórmula proporcional de la família dels de la mitjana més alta.

Més enllà dels aspectes normatius, el model electoral català, estable des de l'any 1984, s'ha dissenyat com un particular bipartidisme definit per l'alternança del Partit dels Socialistes de Catalunya i Convergència i Unió en la victòria, segons el tipus d'eleccions, entre les quals destaca l'hegemonia de CiU en les autonòmiques (Pallarés, 1999: 714 i 2004: 781). Els resultats que es produeixen a partir de la convocatòria de 1999 suposen una important recomposició del sistema català de partits que implica un escenari d'igualtat entre aquestes dues formacions en les eleccions autonòmiques i un increment de la competència provocat per l'ascens de forces polítiques tradicionalment menors, des del punt de vista electoral.

Taula 1. Resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya (1999 i 2003)

	Resultats electorals autonòmiques 1999				Resultats electorals autonòmiques 2003			
	Vots	% cens	% votants	Escons	Vots	% cens	% votants	Escons
Cens	5.293.657	100,0			5.307.837	100,0		
Votants	3.133.926	59,2	100,0		3.319.276	62,5	100,0	
Abstenció	2.159.731	40,8			1.988.561	37,5		
Nuls	7.836	0,1	0,3		8.793	0,2	0,3	
Blancs	28.968	0,5	0,9		30.212	0,6	0,9	
PSC	1.183.299	22,4	37,8	52	1.031.454	19,4	31,1	42
CiU	1.178.420	22,3	37,6	56	1.024.425	19,3	30,9	46
ERC	271.173	5,1	8,7	12	544.324	10,3	16,4	23
PP	297.265	5,6	9,5	12	393.499	7,4	11,9	15
ICV	78.441	1,5	2,5	3	241.163	4,5	7,3	9
Altres	88.524	1,7	2,8		45.406	0,9	1,4	

Font: Departament de Governació i Administracions Públiques. Generalitat de Catalunya

Aquest nou escenari també ha comportat que, dues vegades consecutives, la formació política que ha aconseguit un major nombre de vots populars no sigui la que ha obtingut un major nombre de diputats al Parlament de Catalunya. Aquesta circumstància —probable en les fórmules d'atribució d'escons majoritàries— és atípica en els sistemes de format proporcional. La singularitat del cas català, doncs, ens obliga a plantejar, en primer lloc, el grau de proporcionalitat que ha permès la normativa electoral en vigor.

Els resultats de la taula anterior demostren que el sistema electoral català ha propiciat uns efectes notablement proporcionals, sobretot a partir de les eleccions de 1995. D'acord amb l'índex de Rose, el grau de proporcionalitat ha oscil·lat entre el 90,1% de les primeres eleccions autonòmiques, fins al màxim aconseguit l'any 2003 que va ser d'un 96,73 %.

Taula 2. Índex de proporcionalitat de Rose.² Parlament de Catalunya (1980-2003)

1980	1984	1988	1992	1995	1999	2003
90,10	93,00	93,29	92,69	96,55	96,08	96,73

Font: elaboració pròpia

L'explicació a aquest augment progressiu de la proporcionalitat és senzilla: d'una banda, la lenta desaparició de l'escenari polític dels partits menors que es queden sense representació parlamentària —l'any 1980 aquesta disfunció va afectar el 10 % dels vots, mentre que en els darrers comicis aquest percentatge només abastà poc més de l'1 %— i, de l'altra, la gradual recomposició territorial dels partits polítics, entre els quals destaca una major entrada del PSC a les comarques de l'interior de Catalunya i, sobretot, el progressiu arrelament d'ERC a les diferents demarcacions.

Pel que fa a les darreres eleccions de novembre de 2003, el sistema electoral català se situa entre els tres més proporcionals dels que s'empren a Espanya per a les eleccions autonòmiques (Montero i Lago,

2. L'índex de Rose es calcula d'acord amb la fórmula següent: $MR = 100 - \frac{1}{2} \sum |v_i - e_i|$, on v_i i e_i són el percentatge de vots i escons del partit i . L'índex oscil·la entre 0 —proporcionalitat mínima— i 100 —proporcionalitat màxima.

2004: 22). Les hipotètiques distorsions creades pel sistema electoral, doncs, tenen poc a veure amb el grau de proporcionalitat que origina. De fet, en tractar-se dels efectes dels sistemes electorals, una de les poques lleis que s'acompleixen determina que el nivell de proporcionalitat augmenta a mesura que ho fa la magnitud de la circumscripció, i assoleix el mínim necessari perquè la proporció entre vots i escons sigui equilibrada, a partir d'una magnitud de nou escons. El nombre de diputats que s'elegeixen en cadascuna de les quatre circumscripcions electorals catalanes, doncs, permet un alt nivell de proporcionalitat en cadascuna d'elles.

Per contra, el grau de distorsió creat pel sistema electoral no es distribueix de manera homogènia pel territori o de manera regular entre els partits. Pel que fa als districtes, el nivell de proporcionalitat que assoleix el sistema electoral és força diferent: a banda de les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, a Barcelona sempre ha oscil·lat entre el 95 i el 98 %, mentre a la circumscripció de Lleida no ha superat mai el 95 %. La mateixa regularitat és la que es troba en el biaix que provoca el sistema electoral respecte dels partits polítics: el sistema electoral aconseguix una relació equilibrada entre vots i escons en tots els partits polítics, amb l'excepció de la coalició CiU, que es beneficia d'una lleu distorsió taxada en l'interval que va des dels 3,2 punts percentuals fins als 6,5 punts de les darreres eleccions. Més enllà de l'evidència d'un funcionament proporcional, doncs, l'experiència electoral d'aquests més de vint anys demostra que aquesta distorsió dels resultats sempre ha afectat positivament una mateixa formació política. La regularitat del biaix testimonia que, mentre l'estructura del sistema de partits es mantingui estable, la distorsió es continuarà reproduint de forma inalterable.

La distorsió dels resultats a què fem referència deriva de la confluència de tres factors: la sobrerepresentació de les circumscripcions amb menys població, la distribució territorial de les preferències electorals i la desigualtat de la magnitud dels districtes. Analitzarem amb detall aquests tres factors.

1.1. La circumscripció: magnitud i sobrerepresentació

La delimitació i la magnitud dels districtes electorals és la clau per a l'avaluació dels efectes polítics i l'estudi dels rendiments dels

sistemes electorals, tal i com ho han plantejat, entre altres, Duverger (1965), Rae (1971), Sartori (1984 i 1986), Lijphart (1990) i Nohlen (1981 i 1991). És coneguda també la coincidència d'investigadors espanyols (Vallès, 1982; Montero, Llera i Torcal, 1992; Lago, 2002) a identificar la magnitud dels districtes com a principal font de desigualtat i desproporcionalitat del sistema electoral espanyol. Pel que fa a les disset comunitats autònomes, en vistes de l'homogeneïtat i de l'escassa incidència de les barreres mínimes, el sistema de districtes també es converteix en el principal factor crític de la desigualtat del vot i de la desproporcionalitat estructural del sistema. En efecte, en totes les comunitats —i també a Catalunya— se segueix la pauta establerta per a les eleccions al Congrés de combinar criteris territorials i demogràfics. Aquesta forma de prorrateig produeix uns desequilibris intensos en la influència individual dels vots: el fet que s'atorguin un mínim de diputats amb independència de la població atempta contra la igualtat de vot. En el cas català, aquest fet s'agreuja per la peculiar situació que suposa que la disposició transitòria hagi de mantenir la seva permanència fins que una llei no reguli el procediment per a les eleccions al Parlament, ja que l'aplicació del prorrateig inicial es va fer amb les dades censals de l'any 1976. La circumscripció de Barcelona està doblement penalitzada: pel prorrateig inicial de la disposició transitòria de l'Estatut i per l'increment del cens d'aquests darrers anys, que ha afectat molt especialment aquesta província. La resta de circumscripcions, doncs, s'han vist sobrerrepresentades també de forma doble: pel nombre mínim de diputats que se'ls atorga i pel fet que el prorrateig es mantingui inalterat malgrat els més de 800.000 electors amb els quals s'ha incrementat el cens durant els darrers trenta anys.

1.2. La distribució territorial de les preferències electorals

La distorsió que provoca el sistema electoral passaria inadvertida si l'arrelament territorial dels partits polítics fos homogènia a les quatre circumscripcions electorals, però aquest no és el cas: la presència de la coalició CiU a les províncies de Tarragona i, sobretot, de Lleida i Girona és aclaparadora, ja que des de 1984 assoleix un percentatge que sempre ha oscil·lat entre una tercera part i la meitat dels vots vàlids a la circumscripció de Tarragona i entre el 60 % i la meitat en els dos darrers districtes. Per contra, a la circumscripció de Barcelona l'interval se situa entre el 40 % i una tercera part dels vots vàlids, malgrat que en les dues darreres convocatòries, el Partit dels Socialistes de Catalunya

ha estat la formació més votada en aquest districte. Lligada amb aquesta distinta distribució del vot, característica del model electoral català, Montero i Lago (2004: 31-34) proposen una darrera hipòtesi per explicar el grau de distorsió del sistema electoral català, que anomenen *efecte variança* de la magnitud de les circumscripcions: si existeix una correlació entre la magnitud dels districtes i alguna característica política destacada de l'electorat, els escons es distribueixen de manera diferent en un sistema electoral que té una àmplia variança en la magnitud de les circumscripcions que en un altre que no en tingui. En el cas català, i ja que la competició electoral depèn fonamentalment del nombre d'escons en joc, un partit majoritari que aconsegueix els seus millors resultats en les àrees urbanes ha de competir amb més rivals que un altre que ho fa en les rurals. D'aquesta manera, les preferències partidistes en els districtes rurals es converteixen més fàcilment en representació parlamentària efectiva que les dels districtes urbans.

L'anàlisi del funcionament de la normativa electoral, doncs, permet delimitar quins són els efectes positius que s'han assolit i les distorsions que també s'han generat. En la hipòtesi d'un nou sistema electoral, doncs, l'examen de la regulació en vigor permet establir quins elements cal preservar i quines conseqüències caldria corregir per tal d'assegurar el mandat estatutari d'un funcionament proporcional i d'una adequada representació de totes les zones de Catalunya.

Entre els efectes positius destaca, precisament, l'ajustada proporció entre vots i escons: el sistema electoral català ha aconseguit un notable grau de proporcionalitat que s'ha anat incrementant a mesura que s'han succeït les convocatòries electorals. En aquest sentit, Colomer demostra —en un ampli estudi comparat— que l'evolució dels sistemes electorals s'inclina cap a models de major inclusió i que, un cop s'ha adoptat la representació proporcional, la tendència és a no abandonar-la (Colomer, 2004: 110). Forçant l'argument utilitzat per Colomer, podríem establir que un cop aconseguit un cert grau de proporcionalitat la tendència hauria de ser a no rebaixar-ne el nivell. En aquest sentit, el nou sistema electoral hauria de garantir, com a mínim, el nivell de proporcionalitat aconseguit pel sistema electoral vigent.

Per contra, els efectes que caldria evitar, són tres. En primer lloc, el sistema electoral català no ha aconseguit establir la igualtat de vot. El prorrateig electoral basat en el cens de 1976 s'ha demostrat ineficaç

per procurar que el pes electoral de cada vot sigui el mateix amb independència del lloc en el qual s'emet. La nova proposta de sistema electoral, doncs, ha de permetre que aquesta relació sigui el més ajustada possible. Sobre aquest argument, els partits polítics s'han posicionat en els seus programes electorals per a les eleccions de novembre de 2003 i, amb l'excepció de la coalició CiU, la resta fa referència a la necessitat de resoldre aquest dèficit produït pel sistema electoral vigent.³

En segon lloc, el nou sistema electoral ha d'intentar resoldre la distorsió que ha provocat la normativa vigent que possibilita que el partit amb major nombre de vots no hagi aconseguit el major nombre d'escons les dues últimes eleccions. Estudiats els comicis electorals que s'han dut a terme els darrers vint-i-cinc anys a tots els països d'Europa occidental que han adoptat una fórmula proporcional d'atribució d'escons, els exemples en els quals es reproduïx la situació catalana són pràcticament inexistents.⁴ Només a la província belga de Brabant els anys 1981 i 1985 i al Brabant flamenc a les eleccions de l'any 2000, el segon partit en nombre de vots populars aconsegueix un escó més que la candidatura amb major recolzament electoral. Fins i tot, en les convocatòries en les quals els resultats electorals han propiciat una situació ajustada entre els dos principals partits —com a Dinamarca l'any 2001, a Alemanya en les eleccions de 2002 o a Finlàndia les dues darreres convocatòries de 1999 i 2003—, la candidatura amb més suport popular és la que acaba aconseguint un major nombre d'escons.⁵

3. En aquest cas, la literalitat de les cites és molt clara: pel que fa al PSC, en el programa electoral de 2003 s'assenyala: "un sistema electoral que garanteixi la proporcionalitat, la igualtat de vot, l'equitat de gènere, les condicions territorials" (p. 15). Quant a ERC, en els "Compromisos bàsics per la governabilitat de Catalunya: principis bàsics del nou govern vinculats a la regeneració democràtica" de l'any 2003: "establir un règim electoral català, respectant els principis de vot igual, proporcionalitat i proximitat" (p. 2-3). Finalment, en el programa electoral del mateix any d'ICV s'estableix que "aquesta llei s'ha de basar en fórmules que millorin la proporcionalitat, de tal manera que els vots dels ciutadans "valguin" el mateix" (p. 178).

4. S'han estudiat els resultats de les eleccions del període 1980-2005 dels països de l'Europa occidental amb un sistema proporcional d'atribució d'escons. Es tracta d'Alemanya, Àustria, Bèlgica, Dinamarca, Espanya, Finlàndia, Irlanda, Luxemburg, Països Baixos, Portugal i Suècia. De tots aquests estats s'han tingut en compte les eleccions al Parlament i, en el cas d'Alemanya, Àustria, Bèlgica i Espanya, també s'han estudiat les eleccions de caràcter regional.

5. A Dinamarca, el Partit Liberal va aconseguir el 31,2 % i el Partit Socialdemòcrata el 29,1 % dels vots. És a dir, una diferència d'un 1,1 % dels vots vàlids. Malgrat el frec a frec dels resultats, el partit guanyador va aconseguir quatre escons més que el seu principal competidor. En el cas de les eleccions de 2002 a Alemanya, el Partit Socialdemòcrata va assolir la victòria per 8 dècimes, fet que li va suposar tres escons més que el Partit Democratacristià. Finalment, el cas finlandès encara és més alligador, ja que la victòria del KESK front al Partit Socialista va ser, l'any 2003, de dues dècimes i dos diputats més.

Finalment, pel que fa a la representació del territori, ens sembla que la circumscripció de base provincial no és la millor solució per aconseguir-ne una adequada presència a la cambra catalana. Catalunya és massa complexa des del punt de vista territorial com per obviar-ho a l'hora de dissenyar el nou sistema electoral. Des dels Pirineus fins a les regions agràries o els nuclis industrials, el nostre país és territorialment massa dispar com per no tenir-ho en compte. A més, la distribució de la població en el territori és molt desigual. A tall d'exemple, en el 0,3 % del territori —la ciutat de Barcelona— hi ha censat el 25,2 % de la població i, en canvi, a l'àrea dels Pirineus, que representa el 17,8 % del total de Catalunya, hi viu l'1 % de la població. La complexitat de Catalunya obliga, doncs, a concebre un sistema electoral que tingui en compte ambdós factors: territori i població.

2. Les noves propostes de sistema electoral

En aquest apartat analitzarem les distintes propostes de sistema electoral que han elaborat les formacions polítiques catalanes. D'una banda, examinarem els diferents elements que en formen part i, d'altra, analitzarem els resultats que originen atenent el grau de compliment de les quatre premisses que hem considerat que el nou sistema electoral hauria de garantir: ser capaç de mantenir, com a mínim, el nivell de proporcionalitat assolit per la normativa electoral vigent; afermar la igualtat de vot; assegurar que el primer partit en nombre de vots populars no serà la segona formació política a la cambra; i, finalment, que sigui un sistema amb la sensibilitat suficient com per generar una representació fidel de la geografia catalana.

2.1. Els elements constitutius de les noves propostes de sistema electoral

Des del punt de vista històric, i de forma general, *"la decisión sobre los sistemas electorales parece seguir lo que podría llamarse regla de Micromega, según la cual el grande prefiere lo pequeño y el pequeño prefiere lo grande: unos pocos partidos grandes tienden a preferir asambleas pequeñas, magnitudes de distrito pequeñas y reglas basadas en cuotas pequeñas para asignar escaños, mientras que múltiples partidos pequeños tienden a preferir asambleas grandes, magnitudes de distrito grandes y cuotas grandes"* (Colomer, 2004: 25-26). La

taula 3 mostra que la descripció aportada per Josep Maria Colomer no s'ajusta del tot a la realitat política catalana.

Taula 3. Variables del sistema electoral. Propostes dels partits polítics

	Partit dels Socialistes de Catalunya	Convergència Democràtica de Catalunya	Esquerra Republicana de Catalunya	Iniciativa per Catalunya-Verds
Magnitud de la cambra	135 diputats	135 diputats	135 diputats	135 diputats
Fórmula electoral	D'Hondt	D'Hondt	D'Hondt	Quocient i resta més alta
Barrera legal mínima	3 %	3 %	3 %	3 %
Forma de les candidatures	Tancada i bloquejada	Tancada i bloquejada	Tancada i bloquejada	Tancada i bloquejada
Circumscripció electoral	Catalunya	Vegueria	Vegueria	Catalunya
Circumscripció de segon nivell (*)	Província	Comarca		Província
Nombre mínim d'escons per circumscripció			4	
Nombre d'escons per circumscripció de segon nivell	85 Barcelona 17 Girona 15 Lleida 18 Tarragona	1 per comarca i 1 per districte de Barcelona ciutat		85 Barcelona 17 Girona 15 Lleida 18 Tarragona

(*) Entenem per circumscripció de segon nivell la base territorial que no intervé en la provisió dels escons a cadascuna de les candidatures, sinó que serveix com a segon repartiment territorial dels escons

Font: elaboració pròpia

És interessant destacar que les divergències són molt menors pel que fa a la magnitud de l'assemblea, al sistema d'atribució dels escons, a la barrera legal i a la forma de les candidatures, mentre que els principals desacords es troben en els límits i la magnitud dels districtes. No podia ser d'una altra manera, ja que el grau de proporcionalitat i la representació del territori depenen directament d'aquesta variable del sistema electoral. És, precisament en aquest aspecte, on la *regla de Micromega* deixa de funcionar: els dos principals partits mantenen posicions diametralment oposades pel que fa a la base territorial:

mentre el PSC aposta per la circumscripció única, CDC s'inclina per la vegueria com a base territorial del sistema electoral. I la situació es reproduïx entre els dos partits menors, des del punt de vista electoral. La desigual distribució del vot i la complexitat territorial és la que converteix a Catalunya en un contra exemple de la tesi *Micromega*.

a) Els invariables 135 escons

Del ventall de cambres autonòmiques, Catalunya ocupa l'antepenúltim lloc, ja que tria un escó per cada 39.000 electors. Aquesta xifra està molt per sobre de les autonomies uniprovincials i les altres autonomies històriques, com Galícia —30.000 electors— o el País Basc —amb una proporció de 25.000 electors per diputat del parlament— (Castro, 2002: 138). En aquest context, podria semblar que Catalunya disposa d'un cert marge per ampliar el nombre de diputats de la seva cambra. Però, aquesta perspectiva resulta frenada pel fet que el Parlament català és el més nombrós de totes les cambres autonòmiques. Ni tan sols Andalusia, amb mig milió d'electors més al cens, presenta una cambra tan nodrida, ja que suma 109 escons, davant dels 135 de Catalunya. I pel que fa a Madrid, el nombre de diputats respon a una proporció gairebé exacta de la seva població respecte a Catalunya (Castro, 2002: 138). No sembla, doncs, que per la via de la dimensió de la cambra existeixi un gran marge per introduir canvis. I així sembla que ho han entès els partits polítics catalans, ja que en cap de les propostes que han presentat a l'opinió pública s'han decidit a augmentar el nombre de diputats per tal de millorar la representativitat del parlament —és a dir, buscar una proporció més ajustada entre població i electors— i l'equilibri territorial.

b) La fórmula d'atribució d'escons i la barrera mínima

L'únic mandat que pot derivar-se de la Constitució és el de la proporcionalitat per a les comunitats que han seguit la via de l'article 151 CE per a l'aprovació de l'Estatut d'autonomia. En aquest marc de proporcionalitat hi cap una enorme diversitat de fórmules. Malgrat tot, en un exercici clar de mimetisme del sistema electoral de les eleccions generals, totes les comunitats s'han decantat pel mètode d'Hondt (Pallarés, 1998: 237; Llera, 1998: 252-53). A Catalunya, aquest mimetisme es manté intacte, malgrat que Iniciativa per Catalunya-Verds s'hagi decidit pel sistema de quocient i resta més alta. En igualtat de condicions, els resultats que forneix aquest sistema electoral són for-

ça més proporcionals que els que provoca el mètode d'Hondt, que té una lleu tendència a afavorir els partits amb un major nombre de vots populars a cada districte. En tot cas, aquest efecte de la fórmula d'atribució dels escons està en funció de la magnitud de la circumscripció en la qual s'apliqui.

També la barrera mínima del 3 % dels vots vàlids emesos en cadascuna de les quatre circumscripcions procedeix del sistema electoral espanyol per al Congrés de Diputats. Pel que fa a les propostes de nou sistema electoral, les formacions polítiques s'han inclinat, de forma unànime, per mantenir l'actual barrera legal, malgrat que les possibilitats que brinden la resta de comunitats autònomes són múltiples. Es tracta d'una opció correcta, ja que els sistemes electorals autonòmics més permissius els trobem, per aquest ordre, a Navarra, Catalunya, Aragó, Galícia, Extremadura i el País Basc, tots ells amb uns llindars efectius —el percentatge de vot que garanteix la consecució d'un escó en un districte— per sota del 5 % (Lago, 2002: 142-143). La barrera legal no s'igualava amb el llindar efectiu i, per tant, es converteix en una mera clàusula de garantia contra un hipotètic —i poc probable— augment de la fragmentació electoral.

c) *La circumscripció electoral*

Com ja hem avançat, la circumscripció és el nus gordià de les discrepàncies entre les diferents propostes: el Partit dels Socialistes de Catalunya i Iniciativa per Catalunya-Verds s'inclinen per la circumscripció única i, en canvi, Convergència Democràtica de Catalunya i Esquerra Republicana de Catalunya proposen la vegueria com a districte electoral.

A banda de la distància que s'observa entre ambdues concepcions i del fet que dificulta de forma notable un possible acord per al nou sistema electoral, existeix una informació rellevant que val la pena remarcar: la comarca ja no es contempla com a base territorial sobre la qual es reparteixen els diputats entre candidatures. Aquesta havia estat la hipòtesi d'algunes forces polítiques en el passat, com és el cas de CDC a principis dels anys noranta. L'abandonament d'aquesta base territorial és una bona notícia: la representació del territori al Parlament no es pot fonamentar en les quaranta-una comarques, ja que qualsevol projecció feta a partir d'aquesta circumscripció afecta la pròpia racionalitat del sistema electoral. Escollir la comarca com a dis-

tricta electoral produeix en els resultats una distorsió d'una envergadura insostenible tant pel que fa a la correlació entre les dues grans forces catalanes, com pel que fa a la representació dels partits mitjans i petits (Castro, 2002: 139-140).

Pel que fa al prorratig de les diferents propostes, lògicament, només ens podem referir als models convergent i republicà, ja que la proposta contrincant és la de circumscripció única. En aquest sentit, el repartiment dels 135 escons entre les 7 vegueries suposa una magnitud mitjana de 19 escons, que la situa en una posició molt allunyada de la mitjana espanyola per a les eleccions generals, que és de 6,7 diputats per província. Malgrat tot, la desviació típica demostra que la distància entre magnituds és molt elevada, ja que van des dels 77/78 escons de la vegueria de Barcelona fins als atribuïts a les zones menys poblades de l'Alt Pirineu o les Terres de l'Ebre, que no superen els set escons. La taula següent resumeix el prorratig que proposen CDC i ERC i el resultat d'un repartiment hipotètic que contempla una estricta proporcionalitat entre la població i la magnitud del districte.

Taula 4. Prorratig de les propostes de CDC i ERC i repartiment proporcional a la població de cada vegueria

	Resultats electorals autonòmiques 2003				Projecte de CiU		Projecte d'ERC	
	Total població	% població	Escons (*)	% escons	Escons	% escons	Escons	% escons
Barcelona ciutat	4.618.257	68,89	93	68,89	77	57,04	78	57,78
Central	447.015	6,67	9	6,67	8	5,93	11	8,15
Girona	606.806	9,05	12	9,05	17	12,59	13	9,63
Alt Pirineu i Vall d'Aran	66.665	0,99	1	0,99	6	4,44	5	3,70
Lleida	311.254	4,64	6	4,64	9	6,67	9	6,67
Terres de l'Ebre	165.887	2,47	3	2,47	5	3,70	7	5,19
Camp de Tarragona	488.262	7,28	10	7,28	13	9,63	12	8,89
TOTAL	6.704.146	100,00	135	100,00	135	100,00	135	100,00

(*) Distribució dels 135 escons de forma proporcional a la distribució de la població per vegueries
 Font: elaboració pròpia

En cap dels dos models es respecta la proporcionalitat estricta. El principi sobre el qual es basa el prorrateig d'ambdues propostes és, precisament, el que provoca el biaix: en el cas d'ERC, es proposa una preassignació de quatre escons per districte i la resta es distribueix entre les vegueries en proporció amb la seva població. El sistema utilitzat per CDC, en canvi, parteix del prorrateig actual de base provincial i estableix un nou repartiment intern sobre la base de la població de cadascuna de les vegueries. En ambdós casos —ja sigui perquè s'atorga un mínim de diputats amb independència de la població o perquè es manté el repartiment actual—, la distribució dels escons prima de forma clara certes zones de la geografia catalana. I així ha de ser. El que no sembla prudent és que la vegueria de Barcelona ocupi el 70 % de la cambra catalana i que els quaranta dos escons restants s'hagin de repartir entre la resta de comarques. Tal i com assenyala Bosch, discriminar positivament les comarques menys poblades no és un greuge, és un senyal de respecte al país (Bosch, 2002: 131), sempre i quan la proporcionalitat dels resultats sigui garantida, afegiríem nosaltres.

Excepte en el cas d'ERC, en la resta de propostes es du a terme un segon repartiment territorial. Aquesta distribució s'estableix per tal d'aconseguir una representació més adequada de les diferents zones de Catalunya i, per tant, no té cap influència en el grau de proporcionalitat que pugui assolir el sistema electoral. En aquest context, ICV i el PSC mantenen els envellits límits provincials per a la distribució interna dels diputats a partir de fórmules molt complexes des del punt de vista tècnic per tal de conservar el prorrateig actual. I, pel que fa al model convergent, es tracta d'un sistema mixt en el qual les quaranta-una comarques i els deu districtes de Barcelona es convertirien en circumscripcions uninominals. Concretament, el ciutadà té dos vots en una mateixa papereta. Un primer vot a una llista tancada i bloquejada de partit en la seva vegueria —a partir del qual s'assignarien els escons a les diferents candidatures—, i un segon vot a un candidat individual en la seva comarca o districte, en el cas de Barcelona ciutat. D'aquesta manera, cinquanta quatre escons s'elegirien en circumscripcions uninominals i la resta, fins a sumar el total d'escons assignats a cada partit polític, serien ocupats pels candidats de les llistes presentades en cadascuna de les vegueries.

Només CDC, doncs, manté la comarca com a circumscripció electoral de segon nivell. No hem d'oblidar que fa pocs anys la conjectura d'una base comarcal per a un segon repartiment era compartida per

altres partits i existia un acord tàcit en què la circumscripció uninominal de base comarcal era la millor estratègia per aconseguir una bona representació del territori a la cambra catalana. En aquest sentit, la proposta de sistema proporcional personalitzat, avalada pel Partit dels Socialistes de Catalunya, n'és un bon exemple.⁶

La hipòtesi de la base comarcal com a circumscripció de segon nivell, per tal d'aconseguir una representació adequada de la geografia catalana, tampoc resulta convincent, per les raons següents:

1. El comportament electoral dels darrers vint anys, fins i tot en condicions d'igualtat com en les darreres eleccions de 2003, ha comportat que la coalició CiU guanyi a totes les comarques, excepte en sis de caràcter urbà, on predomina el Partit dels Socialistes. L'adopció d'una base comarcal podria comportar "el risc de construir una representació urbana contra una representació territorial. [...] Un partit representaria una ideologia, un altre el territori" (Capo, 2002: 57-58). Aquesta dissociació no seria aconsellable per a cap força política i tampoc per al país.

2. El fet que l'elecció d'aquest conjunt d'escons sigui necessàriament a través d'una fórmula majoritària comporta que moltes opcions es quedin sense veu. Ens sembla que, quant a la idea de representació, el territori queda més ben reflectit amb l'elecció de diputats de diferents formacions polítiques amb un programa sòlid per a la regió en què es presenten com a candidats.

3. Finalment, considerar que els electes de les circumscripcions uninominals representen el territori ens sembla una ficció. Aquest tipus d'electes són producte, moltes vegades, de xarxes de relacions locals o del pes que un candidat pugui tenir en el partit o entre els grups de pressió de la localitat.

2.2. Els efectes de les propostes de nou sistema electoral

L'aplicació de les diferents propostes de sistema electoral en els resultats que es van produir a les eleccions el 16 de novembre de 2003 són els que es resumeixen a la taula 5.

Taula 5. Aplicació de les propostes de sistema electoral en els resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya de 2003

	Resultats autonòmiques 2003		Projecte del PSC		Projecte de CDC		Projecte d'ERC		Projecte d'ICV	
	Escons	% escons	Escons	% escons	Escons	% escons	Escons	% escons	Escons	% escons
PSC	42	31,11	43	31,85	44	32,59	43	31,85	43	31,85
CiU	46	34,07	43	31,85	47	34,81	48	35,56	43	31,85
ERC	23	17,04	23	17,04	23	17,04	25	18,52	23	17,04
PP	15	11,11	16	11,85	14	10,37	13	9,63	16	11,85
ICV	9	6,67	10	7,41	7	5,19	6	4,44	10	7,41
TOTAL	135	100,00	135	100,00	135	100,00	135	100,00	135	100,00

Font: elaboració pròpia

a) *La proporcionalitat i la igualtat de vot de les propostes de nou sistema electoral*

Hem insistit prou en l'alt grau de proporcionalitat aconseguit amb el sistema electoral vigent, sobretot en les dues darreres convocatòries electorals, conclusió que es confirma pel fet que Catalunya queda situada entre les tres comunitats autònomes d'Espanya que aconsegueixen un índex de Rose més elevat. Ampliant les possibilitats que ens permet la comparació amb la resta de l'estat espanyol, a la taula 6 s'ordenen, segons el grau de proporcionalitat aconseguit en les darreres eleccions autonòmiques, les disset comunitats i s'hi incorporen, a més, els resultats que assoleixen els tres models de nou sistema electoral aplicats a les eleccions de novembre de 2003.

Taula 6. Índex de Rose segons comunitats autònomes i les propostes de sistema electoral per a Catalunya

Catalunya (PSC-ICV)	98,18	La Rioja	94,52
Galícia	97,39	Múrcia	94,44
Madrid	97,14	Cantàbria	93,67
<i>Catalunya (actual)</i>	96,74	Andalusia	93,51
País Basc	96,51	Catalunya (ERC)	93,11
Aragó	96,48	Illes Canàries	92,31
Extremadura	96,22	Castella i Lleó	90,98
Castella - la Manxa	95,77	País Valencià	90,88
Navarra	95,50	Astúries	90,41
Catalunya (CDC)	94,59	Illes Balears	89,80

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de Montero i Lago (2004: 22)

Els resultats són eloqüents: només en el cas de Catalunya com a circumscripció única s'aconsegueix un grau de proporcionalitat superior a l'aconseguit per la normativa en vigor. En aquesta hipòtesi de districte electoral, Catalunya se situaria com la comunitat autònoma d'Espanya amb un nivell de proporcionalitat major. En canvi, la situació varia de forma molt notable en tractar els models de CDC i ERC. En ambdós casos, el retorcés del grau de proporcionalitat és visible en la situació en què quedaria Catalunya respecte a la resta de comunitats autònomes: en el model convergent descendiria sis posicions i, en el cas del republicà, Catalunya se situaria entre les sis comunitats autònomes més desproporcionals. L'increment de la desproporcionalitat en aquests dos models té una explicació molt senzilla: en ambdós casos, prop de la meitat de les circumscripcions no tenen una magnitud suficient per assegurar una relació ajustada entre vots i escons i, per tant, provocarien un funcionament majoritari, malgrat que la fórmula d'atribució dels escons sigui proporcional.⁷

Finalment, pel que fa a la igualtat de vot, la taula 7 relaciona el nombre d'escons que cadascun dels sistemes atorguen a les diferents circumscripcions amb la població de cadascuna. Les dues principals conclusions que se'n poden extreure són les següents. En primer lloc,

7. L'increment de la desproporcionalitat en aquests dos models té una explicació molt senzilla: en ambdós casos, prop de la meitat de les circumscripcions no tenen una magnitud suficient per assegurar una relació ajustada entre vots i escons i, per tant, provocarien un funcionament majoritari, malgrat que la fórmula d'atribució dels escons sigui proporcional.

sigui quin sigui el sistema electoral proposat, la igualtat de vot queda severament afectada, com ho demostren els gairebé 60.000 vots per escó a la vegueria de Barcelona contra els poc més de 10.000 de l'Alt Pirineu i la Vall d'Aran. En segon lloc, la igualtat de vot queda força més alterada que en el sistema electoral actual, ja que la màxima desviació —la circumscripció de Barcelona *versus* la de Lleida— assoleix els 34.400 vots.

Taula 7. Relació entre nombre d'escons i població de les vegueries segons les propostes de CDC i ERC

	Model proposat per CDC Escó/població	Model proposat per ERC Escó/població
Barcelona	59.977	59.208
Central	55.877	40.637
Camp de Tarragona	37.559	40.688
Terres de l'Ebre	33.177	23.698
Lleida	43.584	34.584
Alt Pirineu i Vall d'Aran	11.110	13.333
Girona	35.694	46.677

Font: elaboració pròpia

b) Escons i vots

La distribució de la taula 5 evidencia que només els models del Partit dels Socialistes i el d'Iniciativa per Catalunya-Verds aconsegueixen esborrar la possibilitat que el partit guanyador en nombre de vots no sigui la formació política amb un major nombre d'escons. Aquesta situació —en la qual el primer partit amb recolzament popular no ho sigui també a la cambra parlamentària— és, des del punt de vista comparat, un tret diferencial català.

c) La representació del territori

El debat sobre l'organització territorial de Catalunya —indissociable de la discussió sobre els límits dels districtes electorals— té vigèn-

cia des de mitjan segle XIX i fins a l'actualitat, desproveït d'un mínim d'acord polític i científic. Sense voler entrar a fons en l'aspecte territorial, molt difícil d'objectivar, ens sembla que el manteniment de la base provincial com a circumscripció de segon nivell, que apareix en les propostes del PSC i ICV, no és una solució adequada per intentar tenir una representació fidel de la geografia catalana, sobretot quan un dels acords de govern per a la present legislatura és la d'una nova organització territorial, que tindria com a base la vegueria i que oferiria reconeixement institucional, finalment, a les terres de l'Ebre, l'Alt Piri-neu i la Vall d'Aran.

3. Els límits d'una nova proposta de sistema electoral

La decisió de respectar el decàleg que hem establert en el primer apartat, deixa pocs camins oberts per a l'elaboració d'un nou sistema electoral. En el fons, només s'obren dues gran solucions i les dues tenen a veure amb el nucli central de les desavinences dels models proposats per les formacions polítiques: el disseny, la magnitud i el prorateig de les circumscripcions.

El primer camí passa per dividir la circumscripció de Barcelona en nombrosos districtes menors, amb una magnitud suficient perquè la proporcionalitat quedi assegurada en cadascun d'ells i intentar que l'índex de *malproportionement* –la relació entre percentatge d'escons d'una circumscripció i el de població– sigui el més ajustat possible. Caldria reflexionar sobre la conveniència de dividir, també, la resta de circumscripcions provincials, probablement en dos o tres districtes com a màxim. Sigui com sigui, immersos en aquesta eventual solució que passa per esquinçar la geografia catalana en unitats menors, el camp de possibilitats s'obre de forma notable i es podria pensar, fins i tot, en algun sistema electoral que permetés diferents nivells de circumscripció, similar al que s'utilitza a Àustria.

La solució al debat sobre el nou sistema electoral, doncs, sembla senzilla i, sobretot, a l'abast, però topa amb un escull insalvable que és la no coincidència amb la nova distribució territorial que s'està duent a terme a Catalunya i que compta amb el recolzament majoritari de les formacions polítiques: la vegueria. En el trajecte seguit per donar reconeixement institucional a la vegueria, el Parlament de Catalunya, mitjançant la Llei 1/1995, d'aprovació del Pla territorial gene-

ral, va pronunciar-se sobre l'existència d'una sèrie d'àmbits territorials supracomarcal amb entitat demogràfica, identitat històrica i social, homogeneïtat física i coherència funcional i més endavant, l'any 2000, en l'*Informe sobre la revisió del model d'organització territorial de Catalunya*, es manifesta que els àmbits veguerials podrien tenir funcions de caràcter electoral (pàg. 55). Malgrat la simplicitat de la solució, doncs, no és una mesura aplicable.

L'altre camí que ens queda expedit és el format pels sistemes que intenten conjugar la màxima proporcionalitat que s'aconsegueix amb la circumscripció única i una adequada representació territorial. Entre aquests, destaca el sistema proporcional personalitzat, per haver-se convertit en el centre de les preferències d'una part important de les de forces polítiques al llarg de l'últim decenni. La mecànica d'aquest model és coneguda: l'elector té dos vots, el primer dirigit a una llista —que determina la composició final dels escons del Parlament— i l'altre a un candidat d'una circumscripció uninominal. El diputats d'un partit polític són els escollits per majoria simple en la circumscripció uninominal i la resta, fins a aconseguir el total d'escons assignats a la formació política, provenen de la llista electoral. S'introdueix en el sistema proporcional, doncs, alguna característica de les fórmules de majoria simple, més concretament, la major relació entre electes i electors. Pel que fa al model elaborat amb la intenció d'aplicar-lo a Catalunya, el nombre de diputats elegits en districtes uninominals suposen, pràcticament, la meitat de la cambra catalana i la circumscripció de segon nivell elegida és la comarca.⁸

Ja hem tingut l'ocasió d'exposar la nostra postura crítica respecte el sistema proporcional personalitzat (Magre i Pont, 2002: 156-57) que podem resumir assenyalant que ni la comarca —ni la conseqüent utilització de la *plurality*—, ni el doble vot —amb la dificultat de comprensió que comporta per a l'elector⁹—, ens semblen solucions acceptables per encarar un nou sistema electoral.

8. La proposta més acabada és la que va realitzar el professor Agustí Bosch l'any 1995, en la qual estableix cinquanta set circumscripcions uninominals: les quaranta comarques, més tretze districtes al Barcelonès, tres al Baix Llobregat i tres al Vallès Occidental. Bosch, A. *El sistema electoral. Una proposta per al Parlament de Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1995.

9. El sistema electoral ha de ser simple perquè els ciutadans l'entenguin. Una enquesta realitzada a Alemanya l'any 1987 va demostrar que la majoria d'alemanys occidentals no era conscient que el vot important, el que decideix quin partit guanya les eleccions, és el vot de llista. La

Davant a la mixtura entre circumscripció única i districtes uninominals característica del sistema alemany, els darrers anys han aparegut un conjunt de propostes que, mantenint Catalunya com a circumscripció única, intenten una representació més fidel del territori català. Per aconseguir-ho, aquest conjunt de propostes —inspirades en el model holandès—, segueix la mecànica següent:

1. El nombre d'escons de cada partit es calcula a partir dels resultats globals aconseguits per cada força política en el conjunt de Catalunya, per tant, en una única circumscripció. L'alta magnitud comporta que qualsevol fórmula electoral de caràcter proporcional provoqui una relació molt ajustada entre vots i escons. Es podria optar pel sistema d'Hondt, ja que és un mètode que no és aliè als ciutadans. Per una raó idèntica, la barrera mínima podria ser la mateixa que en l'actualitat, és a dir, el 3 %.

2. Un cop establert el repartiment dels escons, es distribueixen els electes de cadascuna de les formacions polítiques d'acord amb la distribució del seu vot en el territori. Es tracta, doncs, d'una redistribució interna dels escons que pertoquen a cada partit atenent els resultats electorals que aconseguixen en diferents zones del territori. En altres paraules, si un partit aconseguix el 30 % del seus vots a la circumscripció de Barcelona, el mateix percentatge dels escons que se li assignen hauran de provenir de la llista del partit d'aquesta circumscripció.

3. Per dur a terme aquest repartiment intern és necessari dividir Catalunya en demarcacions territorials que, atenent a la divisió territorial que s'està projectant, haurien de ser les vegueries. Atès el desequilibri poblacional i la complexitat territorial de Catalunya, la distribució interna dels escons hauria de protegir les zones amb un pes demogràfic més petit. És precisament, en aquest aspecte, on resideix la novetat d'aquest conjunt de propostes: en el pes que s'atorga a cada circumscripció i en la forma de determinar-lo ja que, en el fons, totes elles parteixen d'un mateix supòsit: en el repartiment intern dels electes es produeix el que es pot anomenar *utilitats marginals decreixents*.

dificultat de comprensió que comporta el sistema proporcional personalitzat pot ser la raó per la qual en aquest país es produeixen poques diferències entre ambdós vots, l'uninomial i el de llista. Santamaría, J. "Listas cerradas, abiertas y entreabiertas", dins d. a. *La reforma del régimen electoral*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1994, p. 123.

És a dir, a mesura que s'incrementa el nombre d'escons disminueix la seva utilitat marginal. Les zones més poblades poden cedir, doncs, part dels diputats que els pertoca a altres demarcacions amb menys pes poblacional, ja que en cap cas, els suposa una minva des del punt de vista de la representació. Per aconseguir aquest desplaçament d'escons cap a les zones menys poblades de Catalunya, les possibilitats són múltiples: partir de la seqüència dels nombres primers (Capo, 2002: 63), o ponderar els resultats per una constant que pot ser l'àrea territorial de la circumscripció (Magre i Pont: 2002: 161).¹⁰

Sigui quin sigui el mètode utilitzat, les propostes coincideixen a no atribuir un nombre fix de diputats per demarcació. S'eliminen de la discussió pública, doncs, els límits del prorrateig de les circumscripcions, ja que el nombre total de diputats de cada circumscripció és variable; depèn de la participació registrada i dels vots obtinguts per cada força política.

El professor Requejo en un article recent citava *La Política* d'Aristòtil per mostrar que l'autèntica igualtat s'aconsegueix tractant de forma igual el que és igual, i de forma desigual el que és desigual. La translació dels dos conceptes al debat sobre el nou sistema electoral és immediata: d'una banda, els vots han de valer el mateix amb independència d'on s'hagin emès i, de l'altra, és necessari actuar de forma desigual per fer front —i aconseguir— el delicat equilibri territorial (Requejo, 2004). El model que conjuga la circumscripció única amb un repartiment territorial basat en la hipòtesi de la *utilitat marginal decreixent*, respecta de forma escrupulosa el doble sentit del concepte d'igualtat i ho fa buscant un límit objectiu que faciliti el consens entre les forces polítiques.

10. O, fins i tot, es poden tenir en compte altres factors geogràfics com la situació perifèrica de les diferents demarcacions (Burgueño, 2003: 37).

Bibliografia citada

BOSCH, A. *El sistema electoral. Una proposta per al Parlament de Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1995.

BOSCH, A. "Una proposta de sistema electoral", dins d. a. *Reflexions al voltant de la Llei electoral catalana*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 2002.

BURGUEÑO, J. "Reflexions i propostes al voltant del sistema electoral a Catalunya: consells comarcals, diputacions, Parlament i representació a Corts". *Scripta Nova. Revista electrònica de geografia y Ciencias Sociales* (2003), vol. VII, núm. 153.

CAPO, J. "Crítica i proposta per a un sistema electoral per a Catalunya", dins d. a. *Reflexions al voltant de la Llei electoral catalana*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 2002.

CASTRO, C. "Reflexions i escenaris pel disseny d'un model electoral per Catalunya", dins d. a. *Reflexions al voltant de la Llei electoral catalana*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 2002.

COLOMER, J. *Cómo votamos. Los sistemas electorales del mundo: pasado, presente y futuro*. Barcelona: Gedisa, 2004.

COX, G. *La coordinación estratégica de los sistemas electorales del mundo*. Barcelona: Gedisa, 2004.

LAGO, I. "Cleavages y umbrales: las consecuencias políticas de los sistemas electorales autonómicos, 1980-2000". *Revista Española de Ciencia Política* (2002), núm. 7.

LLERA, F. "Los rendimientos de los sistemas electorales de las Comunidades Autónomas: el predominio del bipartidismo imperfecto", dins J. Montabes (ed.). *El sistema electoral a debate. Veinte años de rendimientos del sistema electoral español (1977-1997)*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas-Parlamento de Andalucía, 1998.

LIJPHART, A. "The political consequences of electoral laws, 1945-1985". *American Political Science Review* (1990), vol. 84, núm. 2.

MARCEJ, J. dins "Lleis electorals i sistemes de partits: una aproximació a la legislació espanyola", d. a. *Reflexions al voltant de la Llei electoral catalana*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 2002.

MAGRE, J. i PONT, A. "Una proposta de sistema electoral per a Catalunya", dins aavv. *Reflexions al voltant de la Llei electoral catalana*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 2002.

MONTERO, J. M. i LAGO, I. "Más votos y menos escaños: el impacto del sistema electoral en las elecciones autonómicas catalanas de 2003". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas* (2004), núm. 105.

MONTERO, J. R., LLERA, F. i TORCAL, M. "Sistemas electorales en España: una recapitulación". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas* (1992), núm. 58.

NOHLEN, D. *Sistemas electorales del mundo*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1981.

NOHLEN, D. "Reforma del sistema electoral español: conveniencias, fórmulas y efectos políticos". *Revista de Estudios Políticos* (1983), núm. 34.

PALLARÉS, F. "Los sistemas electorales en las Comunidades Autónomas: Aspectos institucionales", dins J. Montabes (ed.). *El sistema electoral a debate. Veinte años de rendimientos del sistema electoral español (1977-1997)*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas-Parlamento de Andalucía, 1998.

PALLARÉS, F. "Las elecciones autonómicas del 19 de octubre de 1999 en Cataluña", dins J. Tornos (dir). *Informe de las Comunidades Autónomas. 1999*. Barcelona. Instituto de Derecho Público, 2000.

PALLARÉS, F. "Las elecciones autonómicas de 16 de noviembre de 2003 en Cataluña", dins J. Tornos (dir). *Informe de las Comunidades Autónomas. 2003*. Barcelona. Instituto de Derecho Público, 2004.

RAE, D. *The political consequences of electoral laws*. New Haven: Yale University, 1971.

REQUEJO, F. "La Ley electoral (y Aristóteles)". *La Vanguardia*. 22/12/2004.

SANTAMARÍA, J. "Listas cerradas, abiertas y entreabiertas", dins d. a. *La reforma del régimen electoral*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1994.

SARTORI, G. "La Leggi sulla influenza dei sistema elettorali". *Rivista Italiana di Scienza Politica* (1984), núm. 14.

SARTORI, G. "The influence of electoral systems: faulty laws or faulty method", dins B. Grofman i A. Lijphart (eds.). *Electoral laws and their consequences*. Nova York: Agathon Press, 1986.

SARTORI, G. *Comparative Constitutional Engineering: An inquiry into Structures, incentives and Outcomes*. Londres: MacMillan, 1994.

VALLÈS, J. M. *Reforma electoral i coordenades polítiques. Els condicionants de la normativa electoral a Espanya i a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1982.

RESUMEN

En Cataluña, en las dos últimas convocatorias electorales, el partido que consiguió mayor número de votos no obtuvo, en cambio, el mayor número de escaños. Esta anomalía, señala el autor, prácticamente no se ha dado nunca en los países que en Europa occidental han optado en los últimos veinticinco años por un sistema proporcional. Dejando al margen razones de tipo sociológico (los parámetros poblacionales de los que partía el vigente Estatuto no son los actuales), simbólicos (Cataluña es la única comunidad sin ley electoral propia) y democráticos, parece que ha llegado el momento de iniciar la reforma del sistema electoral, a pesar de las dificultades políticas que ello acarrea. El autor analiza los efectos de la actual normativa a fin de indicar qué habría que cambiar y qué mantener; estudia las propuestas de los distintos partidos y, finalmente, aporta reflexiones sobre lo que tendría que ser un nuevo sistema electoral.

ABSTRACT

This article examines the particular effects that the electoral system applicable to Catalonia have had on the last two elections (in 1999 and in 2003). These effects, quite anomalous for a proportional system, meant that the most-voted political party did not obtain, in turn, the largest number of Parliamentary seats. Moreover, these anomalous effects are one of the issues that have opened the recent political debate for establishing a new electoral system. From this starting point, the author firstly analyzes the concrete electoral and political consequences derived from the different elements of the electoral system with one objective: to pinpoint those elements that could be subject to reform. Secondly and in the light of this previous analysis, the author presents and discusses the different electoral system proposals supported by the main Catalan political parties. He finally provides some general conclusions about a possible new electoral system.